

УДК 635.11

УРОЖАЙНІСТЬ І ТОВАРНА ЯКІСТЬ БУРЯКУ СТОЛОВОГО ЗАЛЕЖНО ВІД СТРОКУ СІВБИ

*Г. Стефанюк, к. с.-г. н., С. Стефанюк, асистент
Львівський національний аграрний університет
А. Колодій
Львівська філія ДУ «Держгунтохорона»*

Постановка проблеми. Овочівництво забезпечує населення овочами в широкому асортименті. Важливим питанням сьогодні є здешевлення і водночас збільшення обсягів виробництва, поліпшення якості за зниження затрат праці на одиницю продукції.

Буряк столовий – цінна овочева культура, яка користується широким попитом споживачів завдяки своїм високим смаковим і лікувальним властивостям. Урожайність його може змінюватися навіть в умовах конкретного господарства. Це пов'язано з підбором сортів, удобренням, строками сівби та ін.

Правильно підібрані строки сівби для певного сорту завжди дають економічно обґрунтовані результати [2; 3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За постійного зростання цін на пально-мастильні матеріали, насіння, засоби захисту рослин тощо одержати високий урожай якісного буряку столового неможливо без максимального використання потенційної врожайності його сортів. Вивчаючи питання виробництва цієї культури, слід врахувати, що недотримання одного з елементів технології різко знижує ефективність решти заходів, оскільки на продуктивність впливають різні чинники. Про це зазначено в численних наукових працях [1–6]. Одним із таких чинників є строк сівби. Аналіз останніх публікацій свідчить, що питання строків сівби буряку столового залишається актуальним, оскільки постійно впроваджуються нові гібриди й сорти, що вимагає вивчення окремих елементів технології їх вирощування в конкретних ґрунтово-кліматичних умовах.

Постановка завдання. Завдання наших досліджень – експериментально встановити залежність урожаю, його товарності і структури від строків висіву насіння буряку цукрового сорту Ефіоп.

Виклад основного матеріалу. У Західному Лісостепу України на темно-сірому опідзоленому середньосуглинковому ґрунті протягом 2010–2012 рр. вивчали вплив строків сівби на урожайність буряку столового сорту Ефіоп. Попередником була картопля рання. Насіння буряку столового висівали у п'ять строків починаючи з 8 квітня і завершували 6 червня з інтервалом у 15 діб. Результати проведених нами досліджень показали, що у 2010 р. найбільшу урожайність коренеплодів забезпечила сівба буряку 8 квітня – на 9,7 т/га більше, ніж за сівби 23 квітня (контроль) (табл. 1). Найнижчий урожай коренеплодів отримано за сівби 6 червня – на 20,1 т/га менше, ніж на контролі, що відповідно становить 60,9 % від контролю.

Таблиця 1

Урожай коренеплодів буряку столового залежно від строку сівби

Строк сівби	Урожайність						Середнє	
	2010 р.		2011 р.		2012 р.		т/га	до контр-ролю, %
	т/га	до контр-ролю, %	т/га	до контр-ролю, %	т/га	до контр-ролю, %		
8.04	61,1	118,9	79,0	96,1	58,8	99,4	66,3	103,1
23.04 К	51,4	100	82,2	100	59,1	100	64,3	100
7.05	48,5	94,3	81,9	99,6	62,0	104,9	64,1	99,7
23.05	37,6	73,2	76,0	92,4	53,1	89,8	55,5	86,3
6.06	31,3	60,9	43,8	53,3	32,8	55,5	35,9	55,8
НІР ₀₅	2,21		2,64		2,39			

У 2011 році одержали найвищий урожай за роки досліджень – 43,8 – 82,2 т/га залежно від строку сівби. Слід зауважити, що за сівби наприкінці квітня урожай був найвищий – 82,2 т/га. За ранньої сівби одержали урожай на 3,2 т/га менший від контролю, а за сівби на початку травня він лише на 0,3 т/га менший від контролю. За сівби у квітні і на початку травня одержали максимально високий урожай.

У 2012 р. за ранньої сівби одержали найменший урожай (58,4 т/га) порівняно з попередніми роками.

На контролі урожай був на 7,4 т/га більший, ніж у 2010 році. За сівби 7 травня урожай зріс на 2,9 т/га відносно контролю. За пізньої сівби урожай зменшився на 26,3 т/га порівняно з контролем.

У середньому за три роки урожай на контролі становив 64,3 т/га. За сівби на 15 діб раніше він зріс на 2,0 т/га. За червневої сівби урожай був 35,9 т/га, що на 28,4 т/га менше від контролю, або це становить 55,8 % до контролю.

Таблиця 2

Товарна якість буряку столового залежно від строку сівби

Строк сівби	Маса коренеплодів, т/га		Відсоток коренеплодів, %				
	стандартні	нестандартні	стандартних	нестандартних			
				всього	дрібні	перерослі	інші
2010 р.							
08.04	45,9	15,2	75,2	24,8	4,4	15,2	5,2
23.04 К	39,9	11,5	77,6	22,4	3,1	13,6	5,7
07.05	39,4	9,1	81,3	18,7	6,4	4,5	7,8
23.05	30,6	6,7	82,2	17,8	5,9	1,6	10,8
06.06	23,6	7,7	75,4	24,6	2,6	-	22,0
2011 р.							
08.04	57,3	21,7	72,5	27,5	4,7	17,9	4,9

23.04 К	57,7	24,8	70,0	30,0	4,3	17,7	8,0
07.05	61,3	20,6	74,8	25,2	5,6	15,2	4,4
23.05	61,8	14,2	81,3	18,7	5,9	10,2	2,0
06.06	38,2	35,6	87,2	12,7	9,1	-	3,6
2012 р.							
08.04	46,7	12,1	79,4	20,6	3,6	8,7	8,3
23.04 К	48,2	10,9	81,6	18,4	4,9	6,6	6,9
07.05	53,6	8,4	86,5	13,5	4,4	3,5	5,6
23.05	44,6	8,5	84,0	16,0	5,4	2,1	8,5
06.06	26,8	6,0	81,7	18,3	10,7	-	7,6
Середнє							
08.04	50,0	16,3	75,4	24,6	4,2	14,3	6,1
23.04 К	48,6	15,7	75,6	24,4	4,2	13,2	7,0
07.05	51,4	12,7	80,2	19,8	5,5	8,7	5,6
23.05	45,7	9,8	82,3	17,7	5,8	5,9	5,9
06.06	29,5	6,4	82,2	17,8	7,8	-	10,0

З одержаних результатів видно, що сорт Ефіоп за сівби у квітні і в перших числах травня забезпечує високий урожай – 64,1 – 66,3 т/га в середньому за три роки досліджень.

Товарна якість коренеплодів буряку столового за роки досліджень була найвищою у 2011 р. за всіх строків сівби. Стандартні коренеплоди складають найбільшу частку переважно за пізніх строків сівби. За роки досліджень відсоток нестандартних коренеплодів змінюється по-різному, проте тенденція до збільшення кількості дрібних зростає за пізніх строків, водночас зменшується кількість перерослих, а за червневої сівби останні взагалі відсутні. У середньому за три роки досліджень найвищий вихід стандартних коренеплодів буряку столового отримано за сівби з 8 квітня до 23 травня включно – 45,7-51,4 т/га (табл. 2), або 75,4-82,3 %.

У структурі нестандартного врожаю найбільше перерослих коренеплодів буряку столового сформувалося за квітневої сівби (13,2-14,3%), а дрібних – за пізніх строків сівби – 5,8-7,8 %. Коренеплоди травмовані, хворі, ушкоджені шкідниками, вироджені та інші займають від 6,1 % (сівба 8 квітня) до 10,0 % (сівба 6 червня).

Отже, урожай коренеплодів, його структура і товарність змінюються як за роками досліджень, так і строками сівби.

Висновки. В умовах Західного Лісостепу України найвищий урожай буряку цукрового сорту Ефіоп одержали за сівби з 8 квітня до 7 травня. Товарний вихід коренеплодів також найвищий (48,6-51,4 т/га). Як урожайність, так і товарність за перших трьох строків сівби змінюються з невеликим інтервалом, тому це слід взяти до уваги у вирощуванні буряку столового сорту Ефіоп.

Бібліографічний список

1. Андрианов С. А. Урожайность и качество отечественных и голландских сортов и гибридов свеклы столовой / С. А. Андрианов, Г. В. Никольская // Сборник

научных трудов по овощеводству и бахчеводству. Т. 2 : Технология и земледелие. – М. : Всеросс. НИИ овощеводства, 2006. – С. 68–73.

2. Барабаш О. Ю. Біологічні основи овочівництва : навч. посіб. / О. Ю. Барабаш, Л. К. Тараненко, З. Д. Сич ; за ред. О.Ю. Барабаша. – К. : Арістей, 2005. – 348 с.

3. Давидов Д. В. Способы повышения товарности корнеплодов столовой свеклы / Д. В. Давидов // Сборник научных трудов по овощеводству и бахчеводству. Т. 2 : Технология и земледелие. – М. : Всеросс. НИИ овощеводства, 2006. – С. 194–197.

4. Колесник Л.І. Буряк столовий – давня цілюща овочева культура / Л. І. Колесник // Дім, сад, город. – 2010. – № 6. – С. 4–5.

5. Сыч З. Культура – древняя, а технологии – новые / З. Сыч, М. Ободовский // Овощеводство. – 2011. – № 5. – С. 22–28.

6. Стан і перспективи виробництва овочевої та баштанної продукції в Україні / [Демидов О. А., Івашенко О. О., Хареба В. В. та ін.]. – К. : ННЦ ІАЕ, 2012. – 72 с.

Стефанюк Г., Стефанюк С., Колодій А. Урожайність і товарна якість буряку столового залежно від строку сівби

Наведено результати експериментальних досліджень вирощування коренеплодів буряку столового сорту Ефіоп в умовах Західного Лісостепу України за різних строків сівби.

Ключові слова: буряк столовий, вирощування, сорт, строк сівби, товарність.

Stefanyuk A., Stefanyuk S., Kolodiy A. Yield capacity and quality of commodity of beta vulgaris depending of term of sowing

The results of experimental researches of cultivation of beta vulgaris (sort Efiop) in Western Forest-Steppe of Ukraine at the different terms of sowing are established.

Key words: beta vulgaris, growing, sort, term of sowing, venality.

Стефанюк А., Стефанюк С., Колодій А. Урожайность и товарное качество свеклы столовой в зависимости от срока посева

Представлены результаты экспериментальных исследований выращивания корнеплодов свеклы столовой сорта Эфиоп в условиях Западной Лесостепи Украины при различных сроках сева.

Ключевые слова: свекла столовая, выращивание, сорт, срок сева, товарность.